

ŽUVININKYSTĖS DEPARTAMENTAS PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS

2009 M. SAUSIO – KOVO MĖN. ŽUVININKYSTĖS SEKTORIAUS EKONOMINĖS IR SOCIALINĖS BŪKLĖS APŽVALGA

Žvejbos ir žuvų išteklių kontrolės stiprinimas. Palydovinio ryšio stebėjimo sistemos pagalba vykdomas Lietuvos žvejbos laivų stebėjimas Baltijos jūroje, Atlanto ir Ramiajame vandenynuose, kontroliuojami Lietuvos ir kitų valstybių laivai, žvejojantys regioninių žvejbos organizacijų reguliuojamose akvatorijose bei trečiųjų šalių išskirtinėse ekonominėse zonose vadovaujantis Bendrijos ir trečiųjų šalių žvejbos partnerystės susitarimais. Vadovaujantis ES teisės aktais tvarkoma žvejojančių jūrų vandenyse laivų duomenų sistema.

Sausio – kovo mėn. Klaipėdos valstybiniame jūrų uoste laivai, žvejojantys atviroje Baltijos jūroje, išsikrovė 197 kartus (132 – menkių iškrovimai, 65 – kitų žuvų iškrovimai). Patikrinti 83 iškrovimai (66 – menkių iškrovimai, 17 – kitų žuvų iškrovimų), t.y. 50% menkių ir 26% kitų žuvų iškrovimų. Atlikti 5 reidai Baltijos jūroje, kurių metu patikrinta 12 laivų. Atlikta 15 žvejbos kontrolės reidų Baltijos jūros pakrantėje, patikrintos 24 žvejbos įmonės. Surašyta 15 administracinių teisės pažeidimų protokolų ir paskirtos piniginės baudos 3600 litų sumai.

2009 m. I ketvirtyje Lietuva dalyvavo 3 tarptautinėse žvejbos Baltijos jūroje kontrolės operacijose. Kovo mėn., dalyvaujant tokioje operacijoje, 2 žvejbos kontrolės pareigūnai vykdė žuvų iškrovimų patikrinimus Lenkijoje, Wladislawovo uoste, kartu su Lenkijos žvejbos kontrolės pareigūnais.

Pagal ES bendrosios žuvininkystės politikos nuostatas pirminio žuvininkystės produktų pardavimo metu vykdoma galutinė žuvų išteklių naudojimo apskaitos ir kontrolės pakopa leidžia geriau kontroliuoti žuvų išteklius. Iki 2009 m. kovo 31 d. Žuvininkystės departamente įregistruota 160 žuvininkystės produktų supirkėjų. Per 2009 m. pirmąjį ketvirtį Žuvininkystės departamente įregistruota 14 pirminių supirkėjų, išregistruotas 1 žuvininkystės produktų supirkėjas.

Laivyno valdymas. 2008 m. gruodžio 31 d. Lietuvos žvejbos laivyną sudarė 221 laivas: 175 priskirti pirmajam žvejbos laivų segmentui (turintys teisę žvejoti Baltijos jūros priekrantėje); 33 priskirti antrajam žvejbos laivų segmentui (turintys teisę žvejoti atviroje Baltijos jūroje), 13 - trečiajam laivų segmentui (turintys teisę žvejoti kitų jūrų (išskyrus Baltijos jūrą) vandenyse (Atlanto ir Ramiajame vandenynuose) (2006 m. sausio 30 d. Žuvininkystės departamento prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos direktoriaus įsakymo Nr. V1-6 Dėl Lietuvos Respublikos

žveidybos laivų registravimo Žveidybos laivų rejeistre ir licencijų žveidybos laivams valdymo taisyklių (toliau – Taisyklės) (Žin., 2006, Nr. 23-779; 2007, Nr. 40-1527; 2007, Nr. 76-34; 2008, Nr. 38-1425, Nr. 105-4044) II skyrius). Pagal Bendrąją žuvininkystės politiką (2002 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2371/2002 Dėl žuvų išteklių apsaugos ir tausojančio naudojimo pagal Bendrąją žuvininkystės politiką, 11,12,13,15 straipsniai) žveidybos laivynas valdomas remiantis bendra taisykle, kad į laivyną įtraukti nauji pajėgumai, išreikšti bendrosios talpos GT (įvertintos pagal 1969 m. Tarptautinę laivų talpos įvertinimo (Londono) konvenciją) ir pagrindinių variklių galios vienetais, negali būti didesni už pašalintus. Pagal Europos Komisijos 2007 m. gruodžio 19 d. dokumentą KOM (2008) 902 (galutinis) Lietuvos Respublikos žveidybos laivyno pajėgumų atskaitos lygiai 2004-05-01 buvo: laivų bendroji talpa GT – 76 738 t, o bendroji pagrindinių variklių galia – 80 718 kW. Siekiant subalansuoti žveidybos pajėgumus menkių išteklių Baltijos jūroje atžvilgiu 2005–2007 m. Lietuvos žveidybos laivynas su viešąja pagalba sumažintas 2 749 GT ir 4 997 kW (1 173 GT bei 1 893 kW 2007 m.). 2008 m. su viešąja pagalba iš žveidybos laivyno išbraukti du atviroje Baltijos jūroje žvejoję laivai (žveidybos pajėgumai 235 GT ir 441 kW) bei vienas Baltijos priekrantės laivas (žveidybos pajėgumai 6 GT ir 47,8 kW). 2004 – 2008 m. laikotarpiu Baltijos jūros žveidybos laivynas sumažintas apie 40 % pagal žveidybos pajėgumus. Kadangi svarbus laivyno segmentas yra žveidybai atviroje jūroje pritaikyti laivai, kurių ilgis didesnis nei 40 metrų, bendras Lietuvos laivyno žveidybos pajėgumų sumažinimas siekia 3,8 % bendrosios talpos ir 6,8 kW pagrindinių variklių galios. Atviros jūros žveidybos laivynas 2008 m. sudarė 91 % viso laivyno talpos ir 78 % variklių galios. Šis segmentas gana stabilus, nors nuo 2004 metų vyko daug vidinių persitvarkymų, kai išėmus iš laivyno pora ar net trejetą laivų, buvo įsigytas didžiulis 136 m ilgio okeaninis laivas, kurio talpa siekia 9,5 tūkst. GT. Šio segmento žveidybos pajėgumų atskaitos lygis iki šiol nesikeitė. Tačiau žveidybos pajėgumai paskutiniu metu nepakankamai išnaudojami, dalis laivų nežvejoja dėl mažėjančių žuvų išteklių bei brangstančio kuro ir darbo užmokesčio kilimo.

2008 m. gruodžio 31 d. Komisijos nustatytos Lietuvos laivyno žveidybos pajėgumų „lubos“: bendroji talpa 73 829 GT ir pagrindinių variklių galios 75 194 kW. Laivyno valdymas kontroliuojamas žvejojančių jūrų vandenyse laivų duomenų sistemos, kuri yra Europos Bendrijos žveidybos laivyno registro sudedamoji dalis, pagalba.

Tolimojo plaukiojimo žveidyba. Pagrindiniai tolimojo plaukiojimo žveidybos rajonai – Mauritanijos Islamo Respublikos ir Maroko Karalystės išskirtinių ekonominių zonų vandenys, Pietų Ramiojo vandenyno (už pakrančių valstybių išskirtinių ekonominių zonų ribų), Žveidybos Šiaurės Vakarų Atlante organizacijos (NAFO) ir Žveidybos Šiaurės Rytų Atlante komisijos (NEAFC)

reguliuojamos akvatorijos bei Svalbardo žvejybos rajonas (Norvegijos išskirtinės ekonominės zonos vandenys).

Nuo 2008 m. rugpjūčio 1 d. pagal EB ir Mauritanijos žuvininkystės susitarimą Europos Sąjungos laivynui skiriama bendra (olimpinė) 250000 t metinė pelaginių žuvų kvota, kuri nėra skirstoma atskiroms ES šalims narėms.

2009 m. sausio – kovo mėn. Mauritanijos Islamo Respublikos ir Maroko Karalystės išskirtinių ekonominių zonų vandenyse sugauta 22193 t žuvų (daugiausiai sardinelių, stauridžių, sardinių ir afrikinių skumbrių).

Maroko Karalystės išskirtinėje ekonominėje zonoje Lietuvai 2009 m. skirta 15520 t pelaginių žuvų žvejybos kvota. Pirmąjį šių metų ketvirtį, Lietuvos laivai šioje zonoje sugavo 1108 t žuvų (daugiausiai stauridžių, sardinelių ir afrikinių skumbrių),.

2009 m. NAFO reguliuojamoje akvatorijoje Lietuvai skirtos 579 krevečių žvejybos dienos 3M kvadrato, 334 t krevečių 3L kvadrato, 2234 t jūros ešerių 1F, 3K kvadratuose ir 2 parajonyje, 1571 t jūros ešerių 3 M kvadrato, 128 t kalmarų 2 ir 3 parajoniuose, 22,6 t juodųjų (Grenlandijos) paltusų 3 LMNO kvadratuose ir 119 t rombinių rajų 3 LNO kvadratuose. NAFO reguliuojamoje akvatorijoje Lietuvos laivai pirmąjį 2009 m. ketvirtį nežvejojo.

2009 m. NEAFC konvencinėje akvatorijoje Lietuvai skirta 122 t skumbrių, 4 t juodųjų (Grenlandijos) paltusų, 1 t giliavandenių ryklių, 1 t juodųjų kardžuvių, 81 t bukasnukių ilgauodegių grenadierių, 1 t melsvųjų molvų ir 33 t rombinių rajų. 2009 m. I ketvirtį NEAFC konvencinėje akvatorijoje Lietuvos laivai sugavo 948 t įvairių žuvų.

2009 m. Svalbardo žvejybos rajone Lietuvai skirtos 647 krevečių žvejybos dienos, tačiau šiame žvejybos rajone 2009 m. kovo – sausio mėn. žvejyba nebuvo vykdoma.

Pietų Ramiojo vandenyno vandenyse per pirmąjį 2009 m. ketvirtį sugauta 295 t žuvų (daugiausia stauridžių ir skumbrių).

Žvejyba Baltijos jūroje. Žvejybos kvotos priklauso nuo bendrų ES ir kitoms Baltijos jūros pakrančių valstybėms leistinų sugauti Baltijos jūroje žuvų kiekių. Menkių, strimelių, Baltijos šprotų ir lašių sugavimai Baltijos jūroje griežtai limituojami. Saugant menkių išteklius, šių žuvų sugavimų kvotos Baltijos jūroje nuo 1999 metų buvo kasmet mažinamos, tačiau 2009 m. dėl atsikuriančių rytinių menkių išteklių jų kvotos padidintos.

2009 metais Lietuvai buvo skirtos šios žvejybos Baltijos jūroje kvotos: 2 892 t menkių, 4 192 t strimelių, 20 015 t Baltijos šprotų ir 4 799 vnt. lašių. Lyginant su 2008 m. Lietuvai skirtomis žvejybos kvotomis, 2009 m. menkių kvota padidinta 261 t, strimelių kvota sumažinta 264 t, šprotų kvota sumažinta 2 730 t, tačiau po apsikeitimų į 2009 m. bus perkelta beveik 10 % 2008 metų Baltijos šprotų kvotos, lašių kvota sumažinta 847 vnt.

Lietuvai skirtos žvejybos kvotos Baltijos jūroje

Žuvų rūšys	2008 m. kvota, t	2008 m. kvota po apsiskeitimų ir perkėlimų iš 2007 m., t	2009 m. kvota, t	2009 m. kvota po apsiskeitimų ir perkėlimų iš 2008 m., t
Menkės	2 631	2 631	2 892	2 892
Strimelės	4 456	4 456	4 192	4 192
Baltijos šprotai	22 745	24 773	20 015	22 290**
Lašišos*	5 646	5 646	4 799	4799**

* Lašišų kvotos nurodytos vienetais.

** Prognozuojama kvota po perkėlimo iš 2008 m.

2009 m. sausio – kovo mėn. Lietuvos žvejybos įmonės Baltijos jūroje (įskaitant priekrantę) sugavo 16 978 t įvairių rūšių žuvų. Tai 4 900 t daugiau nei per tą patį praėjusių metų laikotarpį. 2007–2009 m. žuvų sugavimai (išskyrus menkių) didėjo. Pagrindinę žvejybos laimikio Baltijos jūroje dalį sudarė: 13 406 t Baltijos šprotų, 2 670 t strimelių, 532 t menkių, ir 264 t plekšnių.

**2007-2009 m. sausio – kovo mėn. Lietuvos žvejybos įmonių
žuvų sugavimai Baltijos jūroje, t**

Vidaus vandenų žuvininkystė. Pagal Aplinkos ministerijos 2009 metams nustatytą žuvų sugavimo Kuršių mariose limitą leista sugauti 470 t karšių, 120 t starkių bei 300 t stintų. Iš viso Kuršių mariose per 2009 metų I ketvirtį sugauta 57,2 t įvairių rūšių žuvų. Pagrindinę laimikio dalį sudarė kuojos (22 t), karšiai (17,1 t), stintos (6,5 t) ir žiobriai (4,0 t).

Nemuno žemupyje 2009 m. I ketvirtyje m. sugauta 184,8 t žuvų, pagrindinę sugavimų dalį sudarė stintos (183,3 t). Kauno mariose 2009 m. leista sugauti 160 t žuvų, iš jų 15 t karšių. Iš viso Kauno mariose 2009 metų sausio – kovo mėn. sugauta 4,6 t įvairių rūšių žuvų. Pagrindinę laimikio dalį sudarė kuojos (2,79 t), plakiai (1,2 t). Ežeruose pagal Aplinkos ministerijos nustatytus limitus sugauta 11,2 t įvairių žuvų, daugiausiai stintelių (9,9 t), nes buvo leista specializuota žvejyba.

Akvakultūra. Tvenkinių žuvų auginimo rezultatai labai priklauso nuo gamtinių sąlygų. 2008 m. gamtinės sąlygos buvo vidutiniškai palankios tvenkinių žuvų veisimui ir auginimui. 2008 m. žuvims sušerta 10254,7 t pašarų, iš jų 3352 t ekologiškų. Ganykliniuose tvenkiniuose pasiektas vidutinis 853 kg/ha produktyvumas. Gyvų žuvų eksportas buvo vykdomas į Vokietiją, Latviją, Estiją, Lenkiją, Olandiją, Baltarusiją. Eksportuota 801,1 t, tačiau dėl finansinių sunkumų Europos šalyse, lyginant su 2007 m., eksportas sumažėjo 403,8 t. 2008 m. visos bendrovės, išskyrus UAB „Armolė“ ir UAB „Žemaitijos žuvis“, dirbo pelningai. Vienos tonos prekinų žuvų savikaina 5340 Lt, nebaigtos gamybos 4156 Lt, vienos tonos realizacinė kaina 7461 Lt. Viso eksportuota tvenkinių produkcijos už 535,1 tūkst. Lt. Bendra tvenkinių žuvų realizacija sudarė 21,8 mln. Lt. 2009 m. I ketvirtį realizuota 814,9 t prekinų tvenkinių žuvų. 2008 m. per tą patį laikotarpį buvo realizuota 594,9 t.

2008 m. į žiemojimo tvenkinius buvo suleista 11,5 mln. karpų šiųmetukų, 5,2 mln. karpų dvasarių, 287 t kitų įvairiaamžių žuvų. Baigiamas žuvų iš žiemojimo tvenkinių išgaudymas ir perkėlimas į vasarinius tvenkinius. Tačiau dėl užsitęsios sausros trūksta vandens tvenkinių užpildymui. Atšilus orams, vyksta intensyvus pasiruošimas pagrindinės tvenkinių žuvies karpio nerštui bei inkubacijai.

Žuvų perdirbimo pramonė. Dauguma žuvų perdirbimo įmonių žaliavas importuoja, o didžiąją dalį pagamintų žuvų produktų eksportuoja. 2009 m. pirmą ketvirtį Lietuvoje buvo 43 žuvų perdirbimo įmonės, iš kurių visos turi sertifikatus produkcijos tiekimui į Europos Sąjungą, 7 įmonės turi leidimus prekiauti savo pagaminta produkcija Rusijos rinkose.

Per 2008 m. žuvų perdirbimo įmonės iš viso pagamino 83376,7 tonas žuvų produktų už 577609,1 tūkst. litų. Daugiausiai pagaminta aromatizuotų jūros produktų (23,36 tūkst. t), sūdytų ir

marinuotų žuvų produktų (15,4 tūkst. t), sušaldytų žuvų produktų (15,1 tūkst. t), kulinarinių žuvų gaminių (9,5 tūkst. t) bei rūkytų žuvų gaminių (8,7 tūkst. t).

Užsienio prekyba. Lyginant 2006, 2007 bei 2008 m. importuotų žuvų kiekius bei vertes, stebimas žuvų bei jų produktų importo augimo lėtėjimas. Jei, lyginant 2006 bei 2007 m. importuotų žuvų bei jų produktų kiekius, importas buvo išaugęs 14 proc., tai per 2008 m. tą patį laikotarpį – 6,1 proc. Lyginant 2007 bei 2008 m. importuotų žuvų bei jų produktų vertes su ankstesniais metais, jos per 2007 m. augo 18,5 proc., o per 2008 m. – 15,5 proc.

Lyginant 2006, 2007 bei 2008 metų eksportuotų žuvų kiekius bei vertes, 2007 m. žuvų bei jų produktų eksporto kiekis augo – 16 proc., o 2008 m. – mažėjo 8,9 proc. Lyginant 2007 bei 2008 m. eksportuotų žuvų bei jų produktų vertes, 2007 m. vertė augo 11,3 proc., o per 2008 m. vertė augo 7 proc.

2006 – 2008 m. žuvų bei jų produktų importo, eksporto bei užsienio prekybos balanso duomenys

	2006 m.		2007 m.		2008 m.	
	Kiekis, tūkst. t	Vertė, mln. Lt	Kiekis, tūkst. t	Vertė, mln. Lt	Kiekis, tūkst. t	Vertė, mln. Lt
Importas	82,1	477,4	93,4	565,7	99,1	653,2
Eksportas	87,5	570,7	101,6	635,1	92,5	680,1
Apyvarta	169,6	1048,1	195	1200,8	191,6	1333,3
Balansas		+93,3		+69,4		+26,9

Šaltinis. Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto duomenys.

Europos Sąjungos parama. 2009 metų I ketvirtį pagal Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programą vyko 7 kvietimai teikti paraiškas:

I prioritentinė kryptis. Jūrų laivyno pritaikymo priemonės (pareiškėjų nebuvo):

priemonė „Laikinas žvejybos veiklos nutraukimas“ nuo 2009-02-17 iki 2009-05-15;

priemonė „Žvejybos laivų modernizavimas“ nuo 2009-01-05 iki 2009-03-06.

II prioritentinė kryptis. Akvakultūra, žvejyba vidaus vandenyse, žuvininkystės ir akvakultūros produktų perdirbimas ir rinkodara (pareiškėjų nebuvo):

priemonės „Akvakultūra“ veiklos sritis „Vandens aplinkosaugos priemonės“ nuo 2009-02-17 iki 2009-05-15;

priemonės „Žvejyba vidaus vandenyse“ veiklos sritis „Vidaus vandenų žvejybos laivų modernizavimas“ nuo 2009-02-17 iki 2009-05-15.

III prioritentinė kryptis. Bendrojo intereso priemonės (pareiškėjų nebuvo):

priemonės „Kolektyviniai veiksmai“ veiklos sritis „Parama bendrojo intereso priemonėms“ nuo 2009-02-02 iki 2009-04-30;

priemonė „Vandens faunos ir floros apsaugai ir plėtojimui skirtos priemonės“ nuo 2009-02-17 iki 2009-03-23.

IV prioritėtinė kryptis. Tvari ūvininkystės regionų plėtra:

priemonė „Parama ūvininkystės regionų vietos veiklos grupių organizacinei veiklai uŭtikrinti, įgūdžiams įgyti, ūvininkystės regionų vietos plėtros strategijoms rengti“ nuo 2008-11-17 iki 2009-04-20. Pagal šią priemonę per 2009 metų I-ąjį ketvirtį buvo priimtos 3 paraiškos (prašoma paramos suma 209999,00 Lt.), šiuo metu jos yra vertinimo stadijoje.

2009 m. I ketvirčio laikotarpiu paramos sutarčių pasirašyta nebuvo.

Ūmės ūkio ministro 2009 m. kovo 5 d. įsakymo Nr. 3D-148 „Dėl ūmės ūkio ministro 2007 m. liepos 13 d. įsakymo Nr. 3D-339 „Dėl Lietuvos ūvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programos administravimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ nauja redakcija buvo patvirtintos Administravimo taisyklės. Ūmės ūkio ministro 2009 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 3D-182 „Dėl Lietuvos ūvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programos administravimo ūmės ūkio ministerijoje tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinta detali Veiksmų programai vadovaujančiosios institucijos darbo tvarka, iš jų ir kaip turi būti vykdomos patikros vietose. 2009 m. kovo mėnesį įvykdyti patikrinimai Ūvininkystės departamente prie Lietuvos Respublikos ūmės ūkio ministerijos ir Nacionalinėje mokėjimo agentūroje prie Ūmės ūkio ministerijos. Paŕeidimų, tvarkos neatitikimų nerasta.

2009 m. kovo 25 d. įvyko Lietuvos ūvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programos priemonių projektų atrankos komiteto posėdis. Posėdžio metu buvo pristatyti 38 projektai – 27 paraiškoms buvo nutarta skirti paramą projektui įgyvendinti (paramos suma 16.876.337 Lt, iš jų 13.721.666,35 Lt – Europos ūvininkystės fondo dalis), 5 projektai buvo pripaŕinti neatitinkančiais reikalavimų, 4 projektus nutarta grąžinti Nacionalinei mokėjimo agentūrai pakartotinai vertinti, 1 pareiškėjas pats atsisakė paramos ir paprašė išregistruoti pateiktą paraišką dar prieš įvykstant posėdžiui, ir 1 pareiškėjo projekto svarstymas buvo atidėtas iki to laiko, kol bus jo išnagrinėtas jo pateiktas skundas Ūmės ūkio ministerijai.